

# Bir Yapay Zeka Şüphecisiyle Tartışmaya Çalışmaktan Çıkarılan Dersler

Bölüm, paylaştığım bir siyasi meme ile başladı: Donald Trump ve Benjamin Netanyahu'nun turuncu mahkum tulumu giymiş halde, sıcak ve nostaljik bir Noel katmanı altında "All I Want for Christmas" yazan bir ranzada oturduğu bir görsel. Görsel ironi hemen ve keskin bir şekilde ortaya çıkıyordu. Bunu yaratmak bilinçli geçici çözümler gerektirdi. Günümüz görüntü üretme modelleri hem politika korumaları hem de teknik tutarlılık sınırlamalarına sahip:

- Grok, önemli figürlerin karikatürlerini üretmeye izin veriyor ancak güvenilir şekilde üst üste bindirilmiş metin üretmekte sürekli başarısız oluyor.
- ChatGPT, "All I Want for Christmas" gibi dekoratif şenlikli metinler üretmekte mükemmel ancak korumaları, yaşayan siyasi liderleri hapisane ortamlarında gösteren istemleri reddediyor.

Hiçbir tek model tam görüntüyü üretemedi. Çelişkili unsurlar — yüklü siyasi hiciv ile duygusal tatil mesajının birleşimi — reddetme mekanizmalarını veya tutarlılık başarısızlıklarını tetikliyor. Büyük Dil Modelleri (LLM'ler) basitçe böyle kavramsal olarak zıt bileşenleri tek bir tutarlı çıktıda sentezleyemiyor. İki unsuru ayrı ayrı ürettim, sonra GIMP'te manuel olarak birleştirdim ve düzenledim. Son kompozit tartışmasız insan yapıımıydı: benim konseptim, benim bileşen seçimim, benim montajım ve ayarlarım. Bu araçlar olmadan hiciv kafamda sıkışıp kalırdı veya kaba çöp adam figürleri olarak ortaya çıkardı — tüm görsel etkisinden yoksun.

Birisi görüntüyü "yapay zeka üretimi" olarak bildirdi. Ertesi gün sunucu, üretken yapay zeka içeriğini yasaklayan yeni bir kural getirdi. Bu kural — ve onu tetikleyen meme — doğrudan "Yüksek Boyutlu Zihinler ve Serileştirme Yüğü: LLM'lerin Nöroçeşitli İletişim İçin Neden Önemli Olduğu" adlı makaleyi yazıp yayınlamama ilham verdi. Bu araçların bilişsel ve yaratıcı uyumlar olarak nasıl hizmet ettiği üzerine düşünmeyi teşvik etmeyi umuyordum. Ama yöneticiyle oldukça garip bir tartışmaya dönüştü.

## Şüphecinin Pozisyonu ve Tartışma

Yönetici, LLM'lerin insan yararı için geliştirilmediğini, kaynak israfı ve militarizasyonu teşvik ettiğini savundu. Enerji tüketimi, askeri bağlar, model çöküşü, halüsinasyonlar ve "ölü internet" riskini örnek gösterdi. Makaleyi sadece göz gezdirdiğini ve güçlü bir oyun bilgisayar sahibi olduğunu, gelişmiş yerel LLM'leri özel eğlence için çalıştırabildiğini, bir arkadaşı aracılığıyla daha büyük modellere erişimi olduğunu itiraf etti.

Birkaç çelişki ortaya çıktı:

- Benim çalışmalarım düşük güçlü, tamir edilebilir bir Raspberry Pi 5'te (5-15 W) ve paylaşımlı bulut örneklerinde gerçekleşiyor. Onun yerel kurulumu çok daha fazla özel enerji ve donanım tüketiyor.
- "Deneme" için kullandığı güçlü LLM'leri yerel çalıştıran donanım, milyarlarca dolarlık doğrudan DoD sözleşmesi olan şirketlerden (Intel, AMD, NVIDIA) geliyor.

En çarpıcısı, otantikliği korumak için yasağı uygulayan kişinin, Grok ve ChatGPT'nin olgusal ve jeopolitik önyargılarını aktif olarak stres testi yapan birini (kamuya açık denetimlerime bakın) reddetmesiydi.

## Hawking Benzetmesi ve Yöneticinin Kendi Sözleri

Yönetici kendini nöroçeşitli olarak tanımladı ve yapay zekanın yardımcı teknoloji potansiyelini kabul etti. Görme engelliler için gerçek zamanlı altyazı gözlüklerini "gerçekten harika" olarak övdü, ancak "bir makinenin makaleler yazması ve resimler çizmesinin farklı olduğunu" ısrar etti. Şöyle ekledi: "Nöroçeşitli insanlar bunları yapabilir, birçokları engelleri aşarak bu becerileri geliştirmiştir." Ayrıca kendi LLM deneyimlerini tarif etti: "Bir konu hakkında ne kadar çok biliyorsam, yapay zekaya o kadar az ihtiyacım var. Bir konuda ne kadar az biliyorsam, halüsinasyonları fark edip düzeltmek için o kadar az donanımlıyım." Bu ifadeler, uyumların nasıl yargılandığında derin bir asimetriyi ortaya koyuyor.

Aynı mantığı Stephen Hawking'e uyguladığımızı hayal edin:

"Ses sentezleyicinin daha hızlı iletişim kurmana yardım edebileceğini kabul ediyoruz, ama doğal sesinle daha çok çabalamayı tercih ederiz. Motor nöron hastalığı olan birçok kişi engelleri aşarak net konuşmayı başarmıştır — sen de bu becerileri geliştirmelisin. Makine gerçek konuşmadan farklı bir şey yapıyor."

Veya kendi olgusal doğruluk perspektifinden:

"Hawking kozmoloji hakkında ne kadar çok biliyorsa, sentezleyiciye o kadar az ihtiyacı var. Ne kadar az biliyorsa, makine sesindeki hataları fark edip düzeltmek için o kadar az donanımlı."

Kimse bunu kabul etmezdi. Hawking'in sentezleyicinin koltuk değneği veya seyreltme olmadığını anlamıştık — olağanüstü zihninin tam derinliğini, aşılmaz fiziksel engeller olmadan paylaşmasına izin veren temel köprüydü.

Yöneticinin lineer, insan destekli düz yazıdaki rahatlığı, nörotipik beklentilere daha yakın bir bilişsel stile yansıyor. Benim profilim tersi: olgusal ve mantıksal derinlik doğal geliyor (çok dilli yayın platformunu tamamen kendim geliştirdiğim gibi), ama insan izleyiciler için destekli, erişilebilir düz yazı üretmek her zaman engel oldu — tam olarak makalenin tarif ettiği. Altyazı gözlüklerini veya alternatif metni meşru uyum olarak kabul ederken, bilişsel çeşitlilik için LLM desteğini reddetmek keyfi bir sınır çizmek. Mastodon ve daha geniş Fediverse sıklıkla kapsayıcılıkla övünür. Yine de bu yeni kapılar getiriyor: belirli uyumlar hoş karşılanır; diğerleri bireysel çabayla aşılmalıdır.

# Tarihsel Yankılar: Dönüştürücü Araçlara Direnç

Kamu üretken yapay zeka kullanımının toptan reddi, teknolojik tarih boyunca tekrarlanan bir modeli yankılıyor. 19. yüzyıl başı İngiltere'sinde, zanaatlarını ve geçim kaynaklarını tehdit eden mekanize tezgahları kıran Luddite olarak bilinen nitelikli dokumacılar. Şehirlerde gaz lambası yakıcıları, Edison'un akkor ampulüne karşı çıktı, obsolesans korkusuyla. Kaptanlar, ahır işçileri ve at yetiştiricileri otomobili, yaşam tarzlarına varoluşsal tehdit olarak direndi. Profesyonel katipler ve çizerler fotokopi makinesini alarm verici gördü, titiz el işçiliğini değersizleştireceğine inandı. Dizgiciler ve matbaacılar bilgisayarlı dizgi sistemlerine karşı savaştı.

Her durumda direnç gerçek korkudan kaynaklanıyordu: yeni teknoloji gurur duydukları becerileri obsolescent hale getiriyor, ekonomik rollerini ve sosyal kimliklerini meydan okuyordu. Değişiklikler insan emeğinin değersizleşmesi gibi hissediliyordu.

Yine de tarih bu yenilikleri daha geniş etkilerine göre değerlendirir: mekanizasyon drudgery'yi azalttı ve kitlesel üretimi mümkün kıldı; elektrik aydınlatması üretken saatleri uzattı ve güvenliği artırdı; otomobiller kişisel hareketlilik verdi; fotokopiler bilgi erişimini demokratikleştirdi; dijital dizgi yayıncılığı daha hızlı ve erişilebilir yaptı. Bugün az kişi geleneksel işleri korumak için gaz lambalarına veya atlı ulaşımına dönmek ister. Araçlar insan yeteneğini ve katılımını azalttığından çok daha fazla genişletti.

Üretken Yapay Zeka - bilişsel veya yaratıcı protez olarak kullanıldığında - aynı yörüngeyi izler: insan niyetini yok etmez, yürütme engelleri nedeniyle kısıtlanmış fikirlerin ifadesini genişletir. Onu toptan reddetmek Luddite dürtüsünü tekrarlamak riski taşır — tanıdık süreçleri daha geniş katılım pahasına savunmak.

## Sonuç: Hangi Uyumların Kabul Edilebilir Olduğuna Kim Karar Verir?

Bu makalede anlatılan olaylar - bir bildirilen görüntü, aceleyle getirilen bir yasak, uzatmalı bir tartışma — teknolojide yerel bir anlaşmazlıktan daha fazlasını ortaya koyuyor. Çok daha derin ve temel bir soruyu ifşa ediyor: **Hangi uyumların kabul edilebilir olduğuna, hangilerinin olmadığına kim karar verir?** Uyumu ihtiyacı olan deride ve beyinde yaşayan insanlar mı — günlük deneyimden, yetenekleri ile tam katılım arasındaki boşluğu neyin köprülediğini bilenler? Yoksa o yaşanan gerçekliği paylaşmayan, dolayısıyla engelin ağırlığını hissedemeyen dışarıdakiler mi, ne kadar iyi niyetli olsalar da?

Tarih bu soruyu tekrar tekrar yanıtlıyor ve neredeyse her zaman aynı yönde. Tekerlekli sandalyeler bir zamanlar bağımlılığı teşvik etmekle eleştirildi; sağır eğitim sistemleri uzun süre çocukların dudak okumayı ve oral konuşmayı öğrenmesinde ısrar etti, işaret dili yerine. Her durumda, engelle en yakın olan insanlar sonunda galip geldi - maliyet, erişim veya potansiyel kötüye kullanım endişelerini inkar etmedikleri için değil, ajanslarını ve onurlarını gerçekten restore eden şey konusunda birincil otorite oldukları için.

Büyük dil modelleri ve diğer üretken araçlarla aynı döngüyü tekrar yaşıyoruz. Kullanımlarını kapı bekçiliği yapan birçok kişi, lineer destekleme, anlatı akışı veya hızlı serileştirmenin yorucu bir yabancı dil çevirisi görevi gibi hissettiren belirli bilişsel veya ifadeci engelleri deneyimlemiyor. Dışarıdan “daha çok çabalamak” veya “beceri geliştirmek” makul gelebilir. İçeriden araç çaba etrafında bir kısayol değil; rampadır, işitme cihazıdır, protezdir ki mevcut çaba sonunda dünyaya ulaşsın.

En derin ironi, karar vericilerin kendini nöroçeşitli olarak tanımlaması ama yargılanan alanda nörotipik beklentilere daha yakın bir nörolojiye sahip olmasıyla ortaya çıkıyor. “Ben bu şekilde aştım, başkaları da öyle yapmalı” anlaşılabilir ama yine de kapı bekçiliği işlevi görür - nörotipik otoritelerden geldiğinde eleştirdiğimiz normları çoğaltır. Tutarlı bir etik ilke gecikmiş:

- Engelle en yakın kişi, anlamlı katılımını sağlayan şey konusunda birincil otoritedir.
- Dış eleştiri toplu zararlar konusunda meşrudur (çevresel etki, yanlış bilgi riski, iş gücü yer değiştirmesi), ama uyumun iç meşruluğu konusunda değil.

Özellikle yaygın bir çifte standart, üretken yapay zeka kullanımının açıkça açıklanması talebinde ortaya çıkıyor. Çoğu diğer uyum için benzer açıklama talep etmiyoruz. Tam tersine, onları görünmez kılan teknolojik ilerlemeleri kutluyoruz: kalın gözlükler kontakt lensler veya refraktif cerrahiyle değiştirildi; hantal işitme cihazları neredeyse görünmez hale küçültüldü; odak, ruh hali veya ağrı için ilaçlar özel olarak alınır, dipnot veya feragat olmadan. Bu durumlarda toplum gizli, saklı kullanımı ilerleme olarak görür - onur ve normalliğin restorasyonu olarak. Ama uyum bilişi veya ifadeyi genişlettiğinde senaryo tersine döner: şimdi işaretlenmeli, ilan edilmeli, gerekçelendirilmeli. Görünmezlik arzu edilir olmaktan şüpheli hale gelir. Bu seçici şeffaflık talebi gerçekten aldatmayı önlemek hakkında değil; yarımsız insan yazarlığının belirli bir imajıyla rahatlığı korumak hakkında. Fiziksel düzeltmeler kaybolmasına izin verilir; zihinsel düzeltmeler belirgin şekilde işaretli kalmalı.

Tutarlı olmak için ya her uyum için açıklama talep etmeliyiz (absürt ve müdahaleci bir gereklilik) ya da bilişsel araçları özel incelemeye tabi tutmayı bırakmalıyız. İlkesel pozisyon - özerkliğe ve onura saygı duyan - her kişinin uyumunun ne kadar görünür veya görünmez olacağına karar vermesine izin vermek, mevcut yaratıcılık ve entelekt kavramlarını rahatsız ettiği için bir yardım biçimini cezai kurallarla hedeflemeden. Bu makale belirli bir aracın savunması değil. Engelli ve nöroçeşitli insanların kendi erişim ihtiyaçlarını tanımlama, ayakkabılarına hiç girmemiş olanlara gerekçelendirmeden geniş hakkının savunmasıdır. Bu hak tartışmalı olmamalı. Yine de önceki anlatı gösterdiği gibi hala öyle.